
De geschiedenis van VUT en Pre-pensioen

Veel van de zaken waar nu discussie over is vinden hun oorzaak in de tijd dat VUT en Pre-pensioen als een belangrijke en vernieuwende 'motor' van de economie werd gezien. Om de toegang tot de arbeidsmarkt voor jongeren te vergemakkelijken, kwamen deze zaken tot ontwikkeling. Veel van de argumenten die nu tégen oudere werknemers worden gebruikt, zijn in die tijd juist ingebracht om ouderen te overtuigen dat zij plaats moesten maken voor jongeren. Het ontstaan en de geschiedenis van VUT en Pre-pensioen plaatsen deze discussie in een historisch perspectief.

Het ontstaan

Het eerste plan voor vervroegde uittreding werd in 1975 gelanceerd door Toon Riemen, (Bestuurslid van het Nederlands Katholiek Vakverbond). Midden jaren zeventig was de jeugdwerkloosheid als gevolg van de economische recessie erg hoog. Het plan van Riemen, "Jong voor Oud" geheten, had als doel om deze jeugdwerkloosheid te bestrijden: voor elke oudere die eerder stopte met werken, zou een jonge werkloze aangenomen moeten worden.

Jaap Boersma (minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het Kabinet-Den Uyl), stelde een commissie in om het plan te onderzoeken. Deze commissie, die onder leiding stond van Van Tets, een bestuurder van het pensioenfonds van Unilever, oordeelde negatief over het plan. Volgens de commissie was het een illusie dat het plan de jeugdwerkloosheid zou kunnen oplossen.

Ondanks dit negatieve advies besloot minister Boersma een tijdelijk experiment te starten in twee sectoren. Werknemers in het Onderwijs en in de Bouw kregen vanaf respectievelijk 1 december 1976 en 1 april 1977 voor één CAO-periode de mogelijkheid om op 63 of 64 jarige leeftijd te stoppen met werken.

Uitbreiding

Al spoedig werd het aantal sectoren met een VUT-regeling uitgebreid. In februari 1975 dreigde er een staking in de Rotterdamse haven als gevolg van een loonconflict tussen de werkgevers en de werknemers. Gezien de toch al zorgelijke economische situatie wilde Boersma een staking voorkomen. Hij slaagde hierin door de werknemers in de haven ook de deelname aan het VUT-experiment aan te bieden. Hierna volgden al snel de metaalindustrie en andere sectoren.

De VUT-regeling bleek populair, zowel bij de werkgevers als bij de werknemers. Voor de laatste groep waren het vooral de gunstige financiële voorwaarden die de regeling erg geliefd maakten: wanneer men met de VUT ging, kreeg men een bruto uitkering die gelijk was aan 80% of 90% van het laatst verdiende loon. Omdat gepensioneerden geen sociale premies meer hoeven te betalen, kwam dit netto zelfs overeen met bijna 100%.

Verder ging de opbouw van het ouderdomspensioen tijdens de VUT gewoon door. Men kon dus stoppen met werken, zonder dat dit enige financiële consequentie had.

Voor werkgevers was de VUT-regeling gunstig omdat zij hierdoor op een nette wijze af konden komen van het personeel dat overbodig was geworden door de economische recessie.

In 1980 werd het experiment omgezet in een structurele regeling door Willem Albeda (minister van Sociale Zaken in het Kabinet-Van Agt I). In de daarop volgende jaren werd de

VUT-regeling in steeds meer CAO's opgenomen en werd de uittredeleeftijd steeds verder verlaagd, totdat deze uiteindelijk (gemiddeld genomen) rond de 60 jaar kwam te liggen.

Van VUT naar Pre-pensioen – andere financiering

Vanaf de invoering van de VUT werd door sommigen getwijfeld aan de betaalbaarheid op termijn van de regeling. Dit had te maken met de wijze waarop de VUT gefinancierd was. Het gekozen omslagstelsel, betekent dat in ieder jaar de VUT-uitkeringen van de gepensioneerden betaald werden door de mensen die op dat moment werkten.

Aangezien de Nederlandse bevolking vergrijsd, zou dit systeem er toe geleid hebben dat een steeds kleinere groep werkenden, de steeds groter wordende kosten van de VUT en andere door middel van een omslagstelsel gefinancierde elementen van de verzorgingsstaat (zoals de AOW) moest betalen.

Om die reden werd halverwege de jaren negentig door de sociale partners afgeproken om de VUT-regelingen langzaam aan om te zetten in zogenaamde pre-pensioenregelingen. In tegenstelling tot de VUT, wordt het pre-pensioen gefinancierd door middel van een kapitaaldekking: elke werknemer spaart voor zijn eigen vervroegde uittrekking. Als gevolg hiervan zijn de pre-pensioenregelingen beter bestand tegen de dreiging van de vergrijzing.

De VUT- en pre-pensioenregelingen verschillen op meer punten van elkaar dan alleen de wijze van financiering. Zo ligt de standaard uittredeleeftijd in de pre-pensioenregelingen meestal wat hoger dan in de VUT-regelingen, gemiddeld zo rond de 62 jaar. Verder is het standaardniveau van de uitkering in de meeste sectoren verlaagd tot 70% van het laatst verdiende loon.

Het belangrijkste verschil betreft echter de flexibiliteit van de regelingen. De VUT-regelingen waren weinig flexibel: men kon vanaf een bepaalde leeftijd met de VUT en men kreeg dan een vooraf bepaalde uitkering. Wanneer men eerder met de VUT ging, kreeg men geen uitkering; wanneer men langer bleef werken, verloor men het recht op uitkering gedurende die jaren. De pre-pensioenregelingen zijn flexibeler opgezet. Men kan al voor de standaard uittredeleeftijd met pensioen, al is de uitkering dan lager omdat het beschikbare (gespaarde) kapitaal over meer jaren verdeeld moet worden. Op dezelfde wijze leidt langer doorwerken tot een hogere uitkering.

Overgangsregelingen

De meeste pre-pensioenregelingen werden zo opgezet dat men veertig jaar moest sparen om een volledige uitkering te krijgen. Werknemers die op het moment van de invoering van het pre-pensioen al wat ouder waren, hadden niet meer de mogelijkheid om die veertig jaar te sparen. Om te voorkomen dat deze werknemers allemaal tot hun 65^e door moesten werken, werden er overgangsregelingen geïntroduceerd. Deze overgangsregelingen boden oudere werknemers bepaalde garanties over de leeftijd waarop zij konden stoppen met werken of over de uitkering die ze kregen.

Deze overgangsregelingen hebben noodzakelijkerwijs vaak lange looptijden (tot circa 20 jaar). Dit betekent dat de uitkering van mensen die anno 2004 met pre-pensioen gaan, voor een behoorlijk deel nog op basis van een omslagstelsel wordt gefinancierd.

Einde van VUT en pre-pensioen

Het Kabinet-Balkenende II wil de arbeidsparticipatie van ouderen bevorderen door deze omslagfinanciering fiscaal te ontmoedigen: vanaf 1 januari 2006 moeten zowel de premies als de uitkeringen van omslaggefinancierde (delen van) regelingen belast worden.

Dit voornemen ontmoette felle weerstand van de oppositie en de vakbonden en was één van de redenen voor de grote demonstratie op 2 oktober 2004 in Amsterdam. Ook de Raad van State en het Centraal Planbureau toonden zich in hun adviezen kritisch over het voorstel.

Bronnen:

- § WebSite 'Andere tijden'
- § U kunt op de website van 'Andere tijden' ook de uitzending zien die ten grondslag ligt aan dit artikel over 'De geboorte van de VUT' (5 oktober 2004). Als deze op dit moment van lezen nog aanwezig is natuurlijk.